

FRAGMENTA IOANNEA SINOLOGICA

**Nový překlad Starého mistra:
Tao te t'ing - kapitola 7**

**New interpretation of the Old Master:
Dao De Jing - Chapter 7**

Rostislav FELLNER

**Svatojánská kolej, Svätý Jan pod Skalou 1,
CZ-266 01 p. Beroun, Czech Republic
e-mail: rfellner@svatojanskakolej.cz**

天長地久
tiān cháng dì jiǔ
天地所以能長且久者
tiān dì suǒ yǐ néng cháng qiě jiǔ zhě
以其不自生
yǐ qí bù zì shēng
故能長生
gù néng cháng shēng
是以聖人
shì yǐ shèng rén
後其身而身先
hòu qí shēn ér shēn xiān
外其身而身存
wài qí shēn ér shēn cún
非以其無私邪
fēi yǐ qí wú sī xié/yé
故能成其私
gù néng chéng qí sī

Obr. 1 Text sedmé kapitoly Tao te t'ingu (tzv. text podle Wang Piho).

Fig. 1 Text of the seventh chapter of Dao De Jing (so called Wang Bi's text).

Fellner R. (2013): Nový překlad Starého mistra: Tao te ťing - kapitola 7. – Fragm. Ioann. Collecta 18: 29-48.

Je předložen alternativní překlad sedmé kapitoly „Tao te ťingu“ nejen jako pokus o její re-interpretaci, ale také jako příklad kontextuálního přístupu při interpretaci čínských znaků (cf. Fellner 2005a, b). Čtenář tohoto článku má opět šanci stát se jak aktivním interpretem archaického textu složeného ze symbolů a zpráv ukrytých v čínských znacích, ale také studentem jazyka a paradigmat, skrz které k nám tato čínská promluva přichází.

Fellner R. (2013): New interpretation of the Old Master: Dao De Jing - Chapter 7. – Fragm. Ioann. Collecta 18: 29-48.

The alternative translation of the seventh chapter of „Dao De Jing“ is submitted not only as a new attempt of its re-interpretation but also as an example of the contextual approach in interpreting Chinese characters (cf. Fellner 2005a, b). A reader of this article has again a chance to become both the active interpreter of an archaic text composed of symbols and messages hidden in its Chinese characters and the learner of the language and its paradigmas through which the Chinese discourse comes to us.

ÚVODEM

Předložená práce přímo navazuje na již publikovaný alternativní překlad první až šesté kapitoly Tao te ťingu (Fellner 2007, 2008, 2009, 2010a, 2011a, 2012) a na výchozí premisy, genealogické rozbory znaků a jejich kontextuální interpretace navržené při překladu předchozích kapitol. To se týká i použitých literárních zdrojů a metodických postupů, způsobu přepisu výslovnosti čínských znaků,¹ a rovněž navržených interpretačních alternativ a pojmových schemat.

MATERIÁL – 7. KAPITOLA

天長地久
tiān cháng dì jiǔ
 天地所以能長且久者
tiān dì suǒ yǐ néng cháng qiě jiǔ zhě
 以其不自生
yǐ qí bù zì shēng
 故能長生
gù néng cháng shēng
 是以聖人
shì yǐ shèng rén
 後其身而身先
hòu qí shēn ér shēn xiān
 外其身而身存
wài qí shēn ér shēn cún
 (非) 以其無私 (邪)²
fēi yǐ qí wú sī xié/yé
 故能成其私
gù néng chéng qí sī

¹ Pro přepis výslovnosti čínských znaků je použit tzv. standardní mezinárodní přepis čínštiny nazývaný *pinyin* (čti: „pchin-jin“), s jehož zásadami se lze běžně seznámit třeba i na internetu (<http://www.lib.cas.cz/space.40/PCHINJIN/CINAP.HTM>).

² Znaky 非 a 邪 se nevyskytují v předloze textu u jednoho z našich nejznámějších překladů do češtiny, v překladu Berty Krebsové (Krebsová 1971; stejně i další vydání), i když jinak bývají ve wangpiovských verzích textu běžně uváděny. Podobně se oba tyto znaky nevyskytují například v tzv. Ťinglungských nápisích z roku 708 n.l.

Text sedmé kapitoly Tao te ťingu se přirozeně rozpadá do tří částí. První část jakoby byla další disputací o tom, jaká jsou vlastně „Nebesa a Země“. Obdobné téma jsme řešili již na začátku 5. kapitoly, kde bylo deklarováno, že Nebesům a Zemi nejsou vlastní vztahy, které existují mezi dvěma lidmi: 天地不仁 *tiān dì bù rén*. Budou diskutovaná sdělení z počátku 5. kapitoly a nyní ze 7. kapitoly vnitřně konzistentní?

天長地久
tiān cháng dì jiǔ
 天地所以能長且久者
tiān dì suǒ yǐ néng cháng qiě jiǔ zhě
 以其不自生
yǐ qí bù zì shēng
 故能長生
gù néng cháng shēng

Přistoupíme-li podobně jako při překladu předchozích kapitol ke znázornění genealogického rozboru skladebných prvků znaků a k jejich možné kontextuální interpretaci zpracované do podoby sinogramu, mohou u znaků této první části vypadat takto (o struktuře sinogramu³ a významu použitých symbolů bylo podrobněji pojednáno u překladu první kapitoly – Fellner 2007; srv. k tomu též např. Harbaugh 1998, Li 1993, Wang 1997):

久	<i>jiǔ</i>	dlouhotrvající, dlouhý, dávný; dlouho
→ piktograf člověka, který je zdržován od chůze, takže mu to trvá <u>dlouho</u> (srv. v 篆书 <i>zhuàn shū</i> :)		
且	<i>qiě</i>	zatím, prozatím (<i>kniž.</i>); a k tomu, a také, a nadto, (tak) i (<i>kniž.</i>)
→ piktograf oltáře předků; podle švédského sinologa Bernharda Karlgrena však jde o falický symbol (srv. v 甲骨文 <i>jiǎgǔwén</i> : ; v písmu na bronzích: ; v 篆书 <i>zhuàn shū</i> :)		
自	<i>zì</i>	sám; samo sebou; z, od (<i>kniž.</i>)
● 丿 <i>piě</i> + 目 <i>mù</i> = levý šikmý tah (R.4) + oko (R.109)		
→ piktografické znázornění nosu, podle jiných interpretací údajně Číňan ukazující na svůj nos se slovy „já <u>sám</u> “ (srv. v 甲骨文: ; na bronzích ; v 篆书 <i>zhuàn shū</i> :)		

³ Termínu „sinogram“, který zavedli původně Delphine Weulersse a Nicolas Lyssenko pro svou „Methode programmée du chinois moderne“, používají např. Bellassen a Zhang (1997) ve své učebnici čínštiny nazvané „A Key to Chinese Speech and Writing“. Ten podle nich zachycuje tyto základní prvky čínského znaku: 1) rozpis tahů podle jejich pořadí s vyznačením směru tahu; 2) rozložení znaku na grafické skladebné prvky a jim odpovídající významové prvky; 3) původní podobu znaku a jeho vysvětlení. Půjčujeme si tu termín sinogram pro zachycení pouze druhého a třetího prvku čínského znaku ve smyslu Bellasena a Zhanga (1997); první prvek (rozpis tahů) není pro náš další výklad relevantní.

能	<i>néng</i>	moci, být schopen, být s to, smět; schopnost, síla; energie
<p>● 宀 <i>sī</i> + 月 <i>yué</i> + 匕 <i>bǐ</i> + 匕 <i>bǐ</i> = soukromý (R.28) + „měsíc“ (R.74) + dýka (R.21) zdvojená: 𠄎</p>		
<p>➔ piktograf intimní 宀 části těla 肉 <i>ròu</i> (ve variantní grafické podobě 月) ve spojení s atributy medvěda (např. s drápy vpravo) jako symboly jeho síly pro vyjádření toho, že někdo „je schopen“, „je s to“, „může“ (srv. na bronzích 𠄎; v 篆书 <i>zhuàn shū</i>: 𠄎)</p>		

PŘEKLAD PRVNÍ ČÁSTI 7. KAPITOLY

To jsou všechny nové znaky prvních čtyř sekvencí 7. kapitoly Tao te ťingu. Všechny ostatní znaky již známe z textů předchozích kapitol. Můžeme tedy přistoupit k překladu. Nejprve se opět pokusme analyzovat strukturu čínské věty tak, abychom respektovali již známé paradigma S – V – O, tj. subjekt-verbum-objekt.

Vidíme, že oblíbené spojení znaků 天地 *tiān dì*, které na základě dosavadních zkušeností z první, páté a šesté kapitoly vystupovalo vždy v konstantním spojení ve smyslu „nebe a země“⁴, je v první sekvenci 7. kapitoly rozvolněno: o 天 (= první subjekt: S1) se praví, že je 長 *cháng* a o 地 (= druhý subjekt: S2) se uvádí, že je 久 *jiǔ*.⁵ Tato krátká vstupní sekvence má jakoby charakter klíčové teze, exponující celý další text.

Teprve ve druhé sekvenci vystupuje ve všech verzích a variantách 7. kapitoly Tao te ťingu 天地 *tiān dì* opět ve svém běžném těsném spojení, a to zjevně jako subjekt (S3) druhé věty logicky rozvíjející nebo objasňující obsah oné vstupní teze první sekvence. Je to subjekt, který je dále ve třetí sekvenci nahrazen osobním zájmenem 其 *qí* (S4) a ve čtvrté sekvenci již zcela zamlčen (po vstupním 故 *gù* ve významu „proto“).

Jako verbum vystupuje ve druhé sekvenci modální sloveso 能 *néng* (V3 - s významem „moci, lze“) s následným předmětem vytvořeným pomocí nominalizující partikule 者 *zhě* s významem „ten, který“. Ve třetí sekvenci je evidentně přísudkem sloveso 生 *shēng* (V4), ve čtvrté sekvenci je jím modální sloveso 能 *néng* (V5a) následované znakem 生 *shēng* opět zřejmě v predikativní funkci (V5b), blíže ještě specifikovaným pomocí znaku 長 *cháng*, jenž znaku 生 *shēng* předchází. Znaky, které jsou pravděpodobnými kandidáty na pozici S-V-O jsme v následujícím textu označili **červeně**, nikoliv však ty znaky, které tyto větné členy pouze blíže specifikují či rozvíjí, nebo větná spojení uvozují.

Zbývá nám odpovědět na otázky: 1) zda je toto jediné nabízející se větné členění první části 7. kapitoly; 2) zda by po modálním slovese 能 *néng* ve druhé sekvenci nemělo následovat nějaké další sloveso obdobně jako se zdá, že ve čtvrté sekvenci po 能 *néng* následuje sloveso(?) 生 *shēng*; 3) jak překládat a interpretovat zápornku 不 *bù* ve významu „ne“ ve vztahu ke znaku 生 *shēng* ve třetí sekvenci. A konečně, 4) jak pak celý následující text přeložit:

⁴ A stejné spojení 天地 nacházíme dál v kapitolách 23, 25 a 32.

⁵ Existují ale také varianty textu, kde sedmá kapitola začíná sekvencí 天地長久, kde je těsné spojení 天地 zachováno.

天長
tiān cháng
S1 – V1

地久
dì jiǔ
S2 – V2.

天地所以能長且久者
tiān dì suǒ yǐ néng cháng qiě jiǔ zhě
S3 V3 (O)

以其不自生
yǐ qí bù zì shēng
(S4) V4

故能長生
gù néng cháng shēng
V5a V5b

Pro správnou orientaci v textu budeme ještě potřebovat vědět nebo připomenout, že znak 所 *suǒ*, se kterým jsme se poprvé setkali již v první kapitole Tao te ťingu (ve verzi textu MWD), a znak 以 *yǐ*, který známe rovněž již z první kapitoly, při vzájemném spojení obou znaků, tedy ve spojení 所以 *suǒyǐ*, se v klasické (i současné) čínštině běžně překládají výrazem „**proto**“.

Podobně potřebujeme vědět nebo si připomenout, že záporka 不 *bù* ve významu „ne“ vytváří zpravidla zápor vždy pouze ve vztahu ke znaku-slovu následujícímu bezprostředně po ní.

Zdá se, že po tomto doplnění by již významy všech znaků první části sedmé kapitoly mohly být vcelku zřejmé. Jak by pak mohl vypadat náš překlad? Zopakujme si termíny, které máme k překladu k dispozici:

天 nebe, nebesa, den

長 dlouhý, délka

地 země, půda, pole pozemek, místo

久 dlouhotrvající, dlouhý, dávný, dlouho

天 nebe, nebesa, den

地 země, půda, pole, pozemek, místo

所 *numerativ pro budovy, gramatické slovo substantivizující následné sloveso, jenž..., místo, indikátor pasivní konstrukce*

以 tím..., s použitím (čeho) → 所以 *proto*

能 moci, být schopen, být s to, smět, schopnost, síla, energie

長 dlouhý, délka

且 zatím, prozatím, a k tomu, a také, a nadto, (tak) i

久 dlouhotrvající, dlouhý, dávný, dlouho

者 ten, který..., to, co... (v *postpozici*), slovo formálně nahrazující vypuštěné substantivum i s atributivní partikulí

以 tím..., s použitím (čeho)

其 jeho, její, jejich, on, ona, ono, oni, tak

不 ne

自 sám; samo sebou, z, od

生 (na)rodit se, porodit, život; vyrazit, vyrůst (o rostlině), syrový, nezralý

故 příčina, důvod, proto...

能 moci, být schopen, být s to, smět, schopnost, síla; energie

長 dlouhý, délka

生 (na)rodit se, porodit, život, vyrazit, vyrůst (o rostlině), syrový, nezralý

Jaké důsledky mohou plynout z odlišného výběru významů pro možný překlad vstupních slov 7. kapitoly Tao te ťingu lze ilustrovat při srovnání několika alternativních překladů této kapitoly:

Nebe je neskonale
země věčně trvá
Nebe a země jsou věčné, jsou neskonale
jak nežijí pro sebe samé
Proto mají schopnost dlouhého života

*Překlad: Oldřich Král
(1971)*

Nebe stále trvá,
země trvale zůstává.
Nebe a země jsou stálé a trvalé,
protože nežijí ze sebe;
proto mohou žít ustavičně.

*Překlad: Berta Krebsová
(1971)*

Nebe je věčné, země trvá.
Čímpak to, že žijí tak dlouho?
Nežijí samy sobě,
proto žijí tak dlouho.

Překlad: Jiří Navrátil (2003)

Nebe je věčné a zem bez konce
Nežijí samy pro sebe
a proto trvají

Překlad: Václav Cílek (2005)

Nebo – d'alekosiahlost',
Zem – dlhotrvajúciosť.
Nebo a Zem sú tým schopné d'alekosiahlosti a
dlhotrvajúciosnosti.
No tým, že sa nezrodili pre seba, sú schopné
dlhej životnosti.

*Překlad: Marina Čarnogurksá & Egon Bondy
(2005)*

Z předložených alternativ překladů první části 7. kapitoly je dobře patrné, kde spočívá meritum odlišnosti. Nebe a země žijí, případně se narodily, buďto **pro** sebe, resp. samy sobě, nebo **ze** sebe. A to není vůbec zanedbatelný rozdíl. Jak tedy překládat na tomto místě znak 自 *zì*?

Leč zanedbatelné není ani to, jak přeložíme hned následující znak 生 *shēng* (piktografickou podobu ze země se deroucího výhonku, srv. podobu v pečetním písmu 生 nebo na želvích krunýřích a kostech 𠄎). Mnohem spíše než „žít“ (jak na tomto místě uvedený znak překládá většina překladatelů, a to nejen u nás) je asi přesněji odpovídajícím vyjádřením význam „dávat život“, resp. přesně podle piktografického zobrazení „výhonku deroucího se ze země“ i význam „vyrazit život“. A v tom případě bychom pak asi měli spíše zvažovat, zda nebe a země *dávají život samy sobě* nebo *dávají život ze sebe*.

Přítom bychom možná měli respektovat věcnou souvislost nebo alespoň brát v potaz možnost analogické povahy výpovědi o nebi a zemi z úvodu 5. kapitoly. Budeme-li počátek 5. kapitoly překládat způsobem „Pokud na nebi a na zemi není lidskost, pak všechny věci jsou jak psí štěk“ nebo naopak způsobem „Nebe a země nespočívají na vztahu mezi dvěma lidmi a tak všechno tvorstvo je pro ně jako psí štěk“, pak vytváříme radikálně odlišný precedens při komparaci věcí lidských a věcí „vesmírných“⁶. Jednou připisujeme vesmíru atributy vztahů existujících mezi lidmi, podruhé postulujeme jejich absenci. A v 7. kapitole bychom nejspíš měli preferovat obdobnou linii překladu jakou jsme zvolili v 5. kapitole.

Proč tedy nebe je věčné a země stále trvá?

Protože nežijí pro sebe samé? Protože nežijí ze sebe? Protože nežijí samy sobě? Protože se nenarodili pro sebe? Because they do not live for themselves? – To je asi tak škála běžných překladů.

Nebyl by v kontextu 5. kapitoly a 7. kapitoly také možný a dokonce z hlediska kontextu vhodný překlad: „protože samy sobě nedávají život“. Tímto překladem bychom samozřejmě podpořili interpretaci, že nebi a zemi nelze zásadně přiřazovat lidské atributy. To lidé a všechno tvorstvo samo sebe neustále rodí a tak se udržuje při životě; ne tak nebe a země, neboť nebe a země nespočívají na podobných vztazích jako lidé a ostatní tvorstvo, což je exemplifikováno v 5. kapitole na vztahu vyjádřeném ve výraze 仁 *rén*, resp. 不仁 *bùrén*.

A protože nebe a země samy sobě nedávají život, proto mohou být věčně živoucí. Znak 生 *shēng* v sekvenci 故能長生 je často překládán slovesem „žít“, tedy například „proto mohou žít ustavičně“ (Krebsová 1971). Takovýto překlad je samozřejmě plně akceptovatelný. Ale přijatelné je i vysvětlení, že znak 生 *shēng* tu stojí v pozici adjektiva v predikativní funkci, tedy s významem „být živý“, resp. i „být živoucí“ tedy „být plný života“⁷.

Překlad by pak mohl vypadat třeba následujícím způsobem:

⁶ Spojení znaků 天地 *tiān dì* bývá občas překládáno i výrazem „vesmír“.

⁷ Jako adjektivum má znak 生 *shēng* také třeba význam „nezralý“, např. „nezralé ovoce“ 生的水果 (tj. ovoce, které teprve vyrazilo). Takové ovoce je ovšem „plně života“ na rozdíl od zralého, které brzy opadne a skončí (srv. explicitní vyjádření v této věci v kap. 76)!

Nebesa jsou věčná,
i země stále trvá.

Nebesa a země
mohou být věčné a trvat neustále,
neboť samy sobě nedávají život.

Proto mohou být věčně plné života./Proto mohou být věčně živoucí.

Ať již však zvolíme při překladu kteroukoliv z variant, musíme samozřejmě pro takovou interpretaci opět nalézt podporu a vysvětlení v kontextu Tao te ťingu. Podíváme se tedy na pokračování textu, abychom mohli zjistit v jakém směru jsou nebesa a země vzorem a příkladem pro autentického člověka:

是以聖人
shì yǐ shèng rén
後其身而身先
hòu qí shēn ér shēn xiān
外其身而身存
wài qí shēn ér shēn cún

Genealogický rozbor skladebných prvků ve druhé skupině znaků spolu s jejich možnou kontextuální interpretací jsou opět uvedeny v následujícím schematickém znázornění jejich sinogramů:

身	<i>shēn</i>	tělo; sám, osobně
<p>→ profil lidského <u>těla</u> s vyniklým břichem, pupkem a případně i penisem (možný předchůdce tohoto znaku v 甲骨文:) , ve druhé verzi jde údajně o těhotnou ženu s plodem dítěte (možný předchůdce tohoto znaku v 甲骨文:); jednoznačně je však tento znak identifikovatelný až v nápisech na bronzích (srv. na bronzích ; v 篆书: </p>		
外	<i>wài</i>	vnějšek, vnější, ven; vně, mimo, kromě
<p>● 夕 <i>xī</i> + 卜 <i>bǔ</i> = „večer“ + „věštit“</p>		
<p>→ věštit (= puklina na želvím krunýři 卜) večer 夕 za svitu měsíce, tj. v předvečer dne (tedy <u>vně</u> dne), kterého se věštba dotýkala (srv. na bronzích: ; v 篆书: </p>		

Všechny ostatní znaky druhé části sedmé kapitoly již známe z textů předchozích kapitol. Můžeme tedy přistoupit k překladu.

PŘEKLAD DRUHÉ ČÁSTI 7. KAPITOLY

Vidíme, že **subjektem** celé této druhé části, uvozené spojením 是以 *shì yǐ* (ve významu „to je proč“, nebo „z toho důvodu“, případně „proto“), je opět 聖人 *shèng rén* (S1).

Gramaticky se nám do pozice **přísudku** staví ve druhé sekvenci znak 後 (zjednodušeně psán 后) *hòu* (V1) - a ve třetí sekvenci obdobně znak 外 *wài* (V3) -, tedy znaky, které spojujeme nejen v češtině, ale i v čínštině běžně s pozicí adverbia nebo předložky (v čínštině ovšem vlastně „záložky“), ale nikoliv primárně s pozicí slovesa. Jelikož však víme, že v archaické čínštině záviselo primárně na pozici znaku ve větě, jakou větnou funkci v pevné struktuře S-V-O zastával, bude na místě v tomto směru příslušně „ošetřit“ i překlad obou výše uvedených znaků. Například místo „vzadu“ přeložit slovesně „dávat dozadu“ a místo „vně, mimo“ přeložit třeba „nechávat mimo“ apod.

Co bude potom v roli **předmětu**? Evidentně to, co 聖人 *shèng rén* „dává dozadu“ a „nechává mimo“, tedy 其身 *qí shēn* čili své tělo. Toto 身 *shēn* je bezesporu předmětem v pozici třetího znaku ve druhé (O1) i třetí (O2) sekvenci. Ale jaká je role 身 *shēn* v pozici 5. znaku v obou sekvencích? Mezi 身 *shēn* na pozici 3. znaku a 身 *shēn* na pozici 5. znaku vstupuje ve druhé i třetí sekvenci znak 而 *ér*, který má primárně význam spojky: někdy slučovací, někdy odporovací, často s významem „avšak“, ale někdy jen s významem „a“ (a řadou dalších „propojovacích“ významů ve větě). Budeme v příslušném kontextu na tomto místě překládat znak 而 *ér* ve spojení 身而身 *shēn ér shēn* jako „...tělo, **avšak** tělo...“ nebo „...tělo, **a pak** tělo...“ nebo „...tělo **a** tělo...“, případně zcela jinak?

O tomto na druhém místě uvedeném tělu 身 *shēn* (S2 a S3), tedy až po spojce 而 *ér*, je nám následně sdělováno, že je jednak vpředu 先 *xiān* (ve druhé sekvenci) a že se zachovává 存 *cún* (ve třetí sekvenci); přitom 先 *xiān* (V2) a 存 *cún* (V4) tu vystupují jakoby v postavení dalšího přísudku. Tedy doslova: 聖人 *shèng rén* dává své tělo dozadu a/avšak/a pak tělo je vpředu; nechává své tělo mimo a/avšak/a pak tělo se zachovává. Situace připomíná interpretaci teleskopické vazby se znakem 使 *shǐ* ve 3. kapitole (srv. 恆使民无知...), kde předmět (民) první části výpovědi se stával přímo i subjektem další části výpovědi, která byla **důsledkem** toho, co bylo v první části výpovědi konstatováno. V našem případě je ovšem vložený znak 而 *ér* zřejmým narušením takového plynulého důsledku pro daný předmět (身), neboť jako subjekt druhé části sdělení za sebou nese sloveso nebo adjektivum v přísudkové pozici, které je vždy více méně v obsahovém protikladu k tomu, co bylo sděleno v přísudku v první části věty: 後 v protikladu k 先, 外 v protikladu k 存. A tato skutečnost může naznačovat, že v daném kontextu bude o něco pravděpodobnější překlad spojky 而 *ér* jako spojky odporovací a nikoliv jako spojky slučovací nebo důsledkové. I když můžeme tyto významy na základě takovéto spekulace vyloučit?

Vše se tu točí kolem těla, jak tedy naložíme s tímto textem:

是以聖人 <i>shì yǐ shèng rén</i> S1	後其身而身先 <i>hòu qí shēn ér shēn xiān</i> V1 O1 → S2 V2
外其身而身存 <i>wài qí shēn ér shēn cún</i> V3 O2 → S3 V4	

Nabízené české ekvivalenty shodné s pořadím znaků v Tao te t'ingu jsou:

是 být; správný, každý

以 tím..., s použitím (čeho)

聖 světec, svatý, mudrc, dokonalý, moudrý, geniální

人 člověk

後 vzadu, zadní strana, za, po, pozdější

其 jeho, její, jejich, on, ona, ono, oni, tak

身 tělo, sám, osobně

而 a nadto, a přece, i když, avšak, a pak, a tak, a (*spojka vyjadřující poměr odporovací, slučovací, důsledkový aj.*)

身 tělo, sám, osobně

先 nejdříve, napřed, dříve

外 vnějšek, vnější, ven, vně, mimo, kromě

其 jeho, její, jejich, on, ona, ono, oni, tak

身 tělo, sám, osobně

而 a nadto, a přece, i když, avšak, a pak, a tak, a (*spojka vyjadřující poměr odporovací, slučovací, důsledkový aj.*)

身 tělo, sám, osobně

存 zůstat, zachovat se, být naživu, existovat, uložit, udržet, chránit, tajit

Jaké důsledky mohou plynout z odlišného výběru významů pro možný překlad druhé části 7. kapitoly Tao te ťingu lze opět ilustrovat při srovnání několika alternativních překladů této kapitoly:

Proto Světec
staví se dozadu, i když je vpředu
staví se mimo, i když je v tom

*Překlad: Oldřich Král
(1971)*

To je proč moudrý
opomíjí sebe – a tím se prosazuje,
zbavuje se sebe – a tím se zachovává.

*Překlad: Berta Krebsová
(1971)*

Proto také mudřec:
Staví svou osobu do pozadí -
a jeho osoba je v čele.
Nestará se o svou osobu –
a jeho osoba je uchována.

Překlad: Jiří Navrátil (2003)

Stejně tak moudrý se staví do pozadí,
ale objeví se v čele,
odloží svou osobnost,
a tím ji zachová!

Překlad: Václav Cílek (2005)

A tak teda
naozajstný Člověk
stavia svoju osobu do pozadia, a práve tým sa
dostáva jeho osoba do popredia,
stavia svoju osobu bokom, a práve tým tu jeho
osobnosť stále je.

*Překlad: Marina Čarnogurská & Egon Bondy
(2005)*

První věc, která spojuje všechny výše uvedené alternativy překladů je, že znak 身 *shēn* není nikde překládán ve svém primárním významu jako „tělo“, ale výrazy spíše odvozenými jako „sám“, resp. „sebe“, nebo „osoba“ anebo dokonce „osobnost“.

Dále kromě překladu O. Krále (Král 1971) ostatní uvedené překlady všeobecně preferují interpretaci znaku 而 *ér* ve významu spojky důsledkové, případně i slučovací, ale nikoliv odporovací; nejvýrazněji je toto „důsledkové“ pojetí zastáváno u B. Krebsové (Krebsová 1971) a M. Čarnogurské a E. Bondyho (Čarnogurská & Bondy 2005). Důsledkové pojetí vychází logicky z toho, že to druhé je důsledkem toho prvního; v odporovacím pojetí, ale může jít o pouhé konstatování rozporu, aniž je jednoznačné, co je primární, nebo dokonce to primární může být běžně uvedeno právě na druhém místě (ve smyslu „i když 而 *ér* běžně platí toto“).

Každopádně druhá část 7. kapitoly je uvozena vstupním „proto“ nebo „to je důvod proč“ a my se musíme ptát, proč a v čem tu 聖人 *shèngrén* hodlá následovat nebesa a zemi. Ten podstatný a očividný rozdíl mezi ním na jedné straně a nebesy a zemí na straně druhé je, shrnut v první části 7. kapitoly do „nevydávání života ze sebe samého“, resp. „nedávání života sobě samému“, a to jako podstatná podmínka pro to „být věčně živoucí“. Plodit a rodit je ovšem atributem všeho tvorstva, tedy i autentického člověka. Je to věc podstatně somatická. Co s tím autentický člověk nadělá? Zde je nabídka alternativního překladu:

To je důvod proč autentický člověk
i když je pro něj tělo v popředí,
staví je dozadu;
i když jeho tělo existuje,
staví je stranou.

Ať již však zvolíme při překladu kteroukoliv z možných variant, musíme samozřejmě pro takovou interpretaci opět nalézt podporu a vysvětlení v kontextu Tao te t'ingu. Podíváme se tedy na pokračování textu, abychom mohli zjistit v jakém směru jsou nebesa a země dále vzorem a příkladem pro autentického člověka:

非以其無私邪
fēi yǐ qí wú sī xié/yé
故能成其私
gù néng chéng qí sī

Abychom znali sinogramy poslední skupiny znaků, potřebujeme se seznámit pouze se dvěma znaky 私 a 邪; o všech ostatních jsme již pojednali dříve:

私	<i>sī</i>	osobní, soukromý; ilegální, tajný
●	禾 <i>hé</i> + 厶 <i>sī</i> = obilí (R.115) + soukromý (R.28)	
→	piktograf klasu rýže 禾 s již zralým zrním, tedy úroda zrní či semen (srv. v 甲骨文 <i>jiǎgǔwén</i> : 𠂇) spojený se symbolem pro „soukromý, intimní“ 厶 orgán (v 篆书: 𠂇)	

邪(邪)	<i>xié</i>	zlý; špatný; nízký; falešný; d'ábelský; nenormální
	<i>yé</i>	finální partikule v otázce namísto 耶
● 牙 <i>yā</i> + 卩 (= 邑) = „zub“ (R.92) + radikál město (R.163) v pozici vpravo		
→ když je uzavřený ㄣ zubní 牙 váček 衣, je to <u>zlé</u> (v 篆书: 𠄎 nebo 𠄎)		

Všechny ostatní znaky poslední části sedmé kapitoly již známe z textů předchozích kapitol. Můžeme tedy přistoupit k překladu.

PŘEKLAD TŘETÍ ČÁSTI 7. KAPITOLY

Přijmeme-li, že znak 邪 *xié* na tomto místě supluje funkci finální partikule 耶 *yé*, což je nanejvýš pravděpodobné, potom by bylo asi nejpřirozenější poslední dvě sekvence překládat jako dvě samostatné věty. První jako rétorickou otázku zarámovanou do paradigmatu 非...耶? *Fēi...yé?* ve významu „Copak to není tak, že...?“ a druhou jako finální rozuzlení uvozené znakem 故 *gù* ve významu „Proto...“.

Subjektem v předposlední sekvenci 7. kapitoly bude zřejmě osobní zájmeno 其 *qí* (S) ve významu „on“ (opět odkaz k autentickému člověku). Přísudkem bude zjevně 無 *wú* (V1) se základním významem „nemít“ a možným předmětem 私 *sī*, nejčastěji s významem „soukromí“.

V poslední sekvenci bude zřejmě podmět zamlčený, resp. podmět z předposlední sekvence bude platit i pro sekvenci poslední. V pozici přísudku budou dvě slovesa, modální 能 *néng* (Vm) ve významu „moci, být s to“ a 成 *chéng* (V2) ve významu „uskutečnit“. V pozici předmětu by vystupovalo opět 私 *sī* (O2). Zdá se to vcelku jednoznačné:

非	以 其	無 私	邪?
<i>Fēi</i>	<i>yǐ qí</i>	<i>wú sī</i>	<i>xié/yé</i>
Copak to není tak, že	S	V1-O1	?
故	能 成	其 私	
<i>Gù</i>	<i>néng chéng</i>	<i>qí sī</i>	
Proto	Vm+V2	O2	

Jak by pak mohl vypadat náš překlad? Zopakujme si termíny, které máme k překladu k dispozici:

非 nebe, nebesa, den

以 tím..., s použitím (čeho)

其 jeho, její, jejich, on, ona, ono, oni, tak

無	nemít; ne-, neexistovat
私	osobní, soukromý, ilegální, tajný, reprodukční sexuální orgány, hanba
邪	dlouhotrvající, dlouhý, dávný, dlouho
故	příčina, důvod, proto...
能	moci, být schopen, být s to, smět, schopnost, síla, energie
成	stát se (někým, něčím), změnit (něco), uspět, zdařit, dokončit, dospělý, hotový, celý
其	jeho, její, jejich, on, ona, ono, oni, tak
私	osobní, soukromý, ilegální, tajný, reprodukční sexuální orgány, hanba

Zde jsou důsledky plynoucí pro možný překlad závěrečných řádek sedmé kapitoly Tao te ťingu opět při srovnání několika překladů:

Jen proto, že nemá soukromí
může se jeho soukromí opravdu naplnit!

*Překlad: Oldřich Král
(1971)*

Zdaž ne právě tím, že je bez osobních zájmů,
může všechny své zájmy uskutečňovat?

*Překlad: Berta Krebsová
(1971)*

Protože se nežene za svými cíli,
je s to svých cílů dosáhnout..

*Překlad: Jiří Navrátil
(2003)*

Je naplněn,
protože je vyprázdněn

*Překlad: Václav Cílek
(2005)*

A či nie práve tým, že svoju sebeckosť takto
popiera,
je schopný tvoriť sám seba?!

*Překlad: Marina Čarnogurksá & Egon Bondy
(2005)*

Tak jako se ve druhé části 7. kapitoly všechno točilo kolem znaku 身 *shēn* a snahy všech uvedených překladatelů nepřekládat jej v jeho primárním významu jako „tělo“, tak se v závěrečné části stejným způsobem vše točí kolem znaku 私 *sī* a otázky, jak vybalancovat jeho překlad ve vztahu k tomu, co bylo dosud řečeno o znaku 身 *shēn* i vzhledem ke smyslu celé 7. kapitoly.

Pokud jsme při našem návrhu alternativního překladu druhé části 7. kapitoly podrželi ryze somatickou interpretaci znaku 身 *shēn*, a to specificky s poukazem na rození a plození coby atributy všeho tvorstva, pak by vyústění 7. kapitoly mělo být jasným dotažením tohoto způsobu interpretace. Znak 私 *sī* k tomu musí být klíčem.

V podrobnějších slovnících můžeme zjistit, že znak 私 *sī* se běžně překládá nejen jako „osobní“, „soukromý“, „ilegální“, „tajný“ (s řadou dalších variant a nuancí tímto směrem), ale že lze nalézt také méně časté významy označující například „reprodukční sexuální orgány“, „pomočování“ nebo „potřísněné (domácí) šaty“.

Skutečnost, že se znak 私 *sī* skládá ze složky zobrazující klas rýže 禾 s již zralým zrním, tedy úrodou zrní (či semene), spojenou se symbolem pro „soukromý, intimní“ 厶 orgán, dává možnost výkladu, která takovéto „netradiční“ slovníkové překlady jen podporuje: jde o obrazné vyjádření základní funkce *reprodukčních orgánů* (v tomto případě mužských), totiž **výron semene** (v 篆书: 私), což je věc velice soukromá a intimní (odtud i klíčový význam tohoto znaku), která se nadto může jevit jako podobná nočnímu *pomočování* a která vede snadno k *potřísnění domácích šatů*. Jde sice o značně netradiční alternativní interpretaci znaku 私 *sī*, ale současně o interpretaci, která se zdá být ve zmíněném kontextu velmi pravděpodobnou.

V kontextu 7. kapitoly je tu vlastně jakoby poprvé načrtnuta později u taoistů velmi oblíbená teorie odkazující k bájnému předkovi Pchengovi, k jednomu z oněch dlouhověkových (dožil se prý 700 let), totiž praktice nevydávání spermatu jako cestě k dlouhověkosti a k dosažení harmonie při sjednocení mužského principu *jang* s ženským principem *jin*. V 7. kapitole je obdobný postup cestou k přiblížení se nebesům a zemi, které se nevysilují oplozováním a rozením a tak jsou trvalé a věčné.

Zde je nabídka alternativního překladu závěrečné části 7. kapitoly:

Copak to není právě tím,
že nevydává símě?
Proto může jeho símě dojít naplnění.

Překlad celé sedmé kapitoly opírající se o wangpiovskou verzi Tao te ťingu by tedy mohl vypadat například následujícím způsobem:

**Nebesa jsou věčná,
i země stále trvá.**

**Nebesa a země
mohou být věčné a trvat neustále,
neboť samy sobě nedávají život.**

Proto mohou být věčně živoucí.

**To je důvod proč autentický člověk
i když je pro něj tělo v popředí,
staví je dozadu;
i když má tělo plné života,
staví je stranou.**

**Copak to není právě tím,
že nevydává semeno?**

Proto může jeho semeno dojít naplnění.

V PROMĚNÁCH ČASU

V rámci předwangpiovské tradice se setkáváme s těmito verzemi nebo komentáři k sedmé kapitole Tao te ťingu:

- 1) Che-šang Kung (Heshang Gong, 河上公, 179-157 př.n.l.);
- 2) Ma-wang tuej (Mawangdui, 馬王堆, archeologický nález z roku 1973 z hrobky datované do roku 168 př.n.l.) text A a text B (dvě poněkud odlišné verze).

Může předwangpiovská tradice významně ovlivnit naši interpretaci sedmé kapitoly Tao te ťingu? Pokud jde o tzv. Che-šang Kungovu verzi sedmé kapitoly Tao te ťingu, je s tzv. wangpiovskou verzí zcela totožná.

Zbývá tedy prozkoumat verzi z Ma-wang tuej (srv. k tomu Mǎwángduī Hàn mù bóshū 1980). V případě sedmé kapitoly je rukopis Ma-wang tuej A na dvou místech trochu poškozen, jinak se však až na drobné detaily shoduje s verzí Ma-wang tuej B. Co je však pozoruhodné, že verzi Ma-wang tuej B je navíc vloženo 6 znaků, které se nevyskytují v žádné z dalších verzí Tao te ťingu. Odlišnosti budou graficky opět dobře patrné, seřadíme-li sekvence sedmé kapitoly v obou verzích pod sebe a označíme barevně (**červeně** jsou uvedeny znaky, které jsou odlišné nebo navíc ve verzi Ma-wang tuej oproti verzi Wang Pi):

WB	天長地久天地 所以能長且久者以其不自生
MWDA	天長地久天地 之 所以能□且久者以其不自生 也
MWDB	天長地久天地 之 所以能長且久者以 亅 不自生 也

WB	故能長生
MWDA	故能長生
MWDB	故能長生

WB	是以聖人後其身而身先
MWDA	是以 聲 人 退 其身而身先
MWDB	是以聖人 退 亅 身而身先

WB	外其身而身存
MWDA	外其身而身存
MWDB	外 亅 身而身先 外 亅 身而身存

WB	非以其無私邪故能成其私
MWDA	不 以其無□ 與 故能成其私
MWDB	不 以 亅 無私 與 故能成 亅 私

Použité zkratky:

WB – text Tao te ťingu ve „verzi Wang Pi“

MWDA – text Tao te ťingu ve „verzi Ma-wang tuej A“

MWDB – text Tao te ťingu ve „verzi Ma-wang tuej B“

Jak by vypadaly sinogramy dosud neuvedených znaků (tj. neuvedených zde v sedmé kapitole, ale ani v předchozích kapitolách Tao te ťingu), které se objevují ve “verzi Ma-wang tuej A či B” a nevyskytují se ve “verzi Wang Pi”? Jedná se vlastně o jediný znak 退:

退	<i>tuì</i>	couvat, ustupovat, vrátit zpět, odrazit, přinutit k ústupu
● 辵 (<i>chuò</i>) + 艮 <i>gěn</i> = („chodit“, „jít“) + tvrdohlavý (R.138)		
→ jít 辵 namáhavě 艮, resp. postupovat vpřed jen pod baldachýnem 冫, ale nakonec <u>ustoupit</u> 爻 ze slunce 日 (srv. v 甲骨文: 𠄎; na bronzech 𠄎; v 篆书 <i>zhuàn shū</i> : 𠄎)		

Okomentujeme-li nyní rozdíly mezi “verzí Wang Pi” (dále jen WB) a “verzí Ma-wang tuej” (dále jen MWD), zjistíme, že některé rozdíly nebudou pravděpodobně pro překlad příliš podstatné.

Za **nepodstatné** v tomto směru lze například považovat zařazení znaku 也 *yě* v textu MWD a jeho vypuštění ve WB, neboť jde o zřejmá označení pauzy, resp. verbálního frázování, případně zdůraznění významu předcházející krátké sekvence. Za pouhou grafickou variantu lze považovat podobu znaku 亓 *qí*, resp. 其 (MWDB) ve vztahu ke znaku 其 *qí* (WB, MWDA). Zřejmě i náhradu znaku 聖 *shèng* (MWDB, WB) znakem 聲 *shēng* ve spojení 聖人 *shèng rén*, resp. 聲人 *shēng rén*, se kterým jsme se setkali již ve druhé kapitole (a to rovněž ve verzi MWDA), budeme považovat za ekvivalentní vyjádření.

Zda jsou či nejsou **podstatné** další změny budeme muset zvážit případ od případu. Může mít podstatný význam pro interpretaci uvedení znaku 後 *hòu* (WB) namísto 退 *tuì* (MWD) nebo nahrazení vazby 不 與 (MWD) vazbou 非 邪 (WB) v závěru sedmé kapitoly? A konečně: jak pohlížet na vložení celé sekvence znaků 外 亓 身 而 身 先 (v MWDB) v centrální části kapitoly?

Uvedení znaku 後 *hòu* (WB) evokujícího lexikální významy „vzadu“, „zadní strana“, „za“, „po“, „pozdější“ apod. namísto 退 *tuì* (MWD) s významy „couvat“, „ustupovat“, „vrátit zpět“, „odrazit“, „přinutit k ústupu“ apod. nepřináší – zdá se – významný významový posun. Podobně je to zřejmě i v případě nahrazení vazby 不 與 (MWD) vazbou 非 邪 (WB), kde 與 i 邪 jsou v obou případech finální partikule indikující otázku a 不 i 非 zápornky s významem „ne-“, „nebýt“.

Konečně pokud jde o vložení nové sekvence znaků 外 亓 身 而 身 先 v MWDB, můžeme konstatovat, že nemá obdobu v MWDA ani v žádné jiné známé verzi Tao te ťingu, a vůči předchozí sekvenci 後 亓 身 而 身 先 se odlišuje jen jediným znakem na první pozici sekvence, a to znakem 外 (namísto 後), který jakoby „předjímá“ z následující sekvence 外 亓 身 而 身 存. Čili je možno říci, že uvedená vsuvka nepřináší žádný nový znak ve významově odlišném kontextu. Pokud jde o důvod zařazení této vsuvky, bylo by snad jediné možné uvažovat, zda nevyjadřuje určitou gradaci celého sdělení. Je to věc ke zvážení.

V PROMĚNÁCH INTERPRETACE

Pokusme se tedy opět potočit hermeneutický kruh a přistoupit k textu ve verzi MWD s novou perspektivou. Sledujme přitom i názorněji provedenou piktografickou podobu tohoto textu ve verzi MWD v situaci, když jej transformujeme do stylu tzv. malého pečetního písma (小篆 *xiǎo zhuàn*), jehož grafická podoba je blízká nálezům z Ma-wang tuej.

Pro možnost co nejdetailnějšího srovnání jsou v dalším přehledu opět srovnány verze WB a MWDB pod sebou i s přepisem současné výslovnosti uvedených znaků, aby byl text snadněji uchopitelný při srovnávání a diskusi. Bylo přitom zachováno i již dříve použité barevné rozlišení, tj. **červeně** znaky, které jsou odlišné nebo navíc ve verzi MWDB oproti verzi WB (s výjimkou zřejmých grafických variant, tj. znaku 亓 *qī*, resp. 𠄎 ve vztahu ke znaku 其 *qī*).

Text by pak vypadal přibližně takto:

天長地久	天地所以能長且久者	以其不自生
<i>tiān cháng dì jiǔ</i>	<i>tiān dì suǒ yǐ néng cháng qiě jiǔ zhě</i>	<i>yǐ qí bù zì shēng</i>
天 𠄎 地 久	天 地 𠄎 所 以 能 長 且 久 者	以 亓 不 自 生 𠄎
<i>tiān cháng dì jiǔ</i>	<i>tiān dì zhī suǒ yǐ néng cháng qiě jiǔ zhě</i>	<i>yǐ qí bù zì shēng yě</i>

故能長生
gù néng cháng shēng
 故 能 長 生
gù néng cháng shēng

是以聖人	後其身而身先
<i>shì yǐ shèng rén</i>	<i>hòu qí shēn ér shēn xiān</i>
是 以 聖 人	後 亓 身 而 身 先
<i>shì yǐ shèng rén</i>	<i>tuì qí shēn ér shēn xiān</i>

外其身而身存
wài qí shēn ér shēn cún
 外 亓 身 而 身 存
wài qí shēn ér shēn xiān wài qí shēn ér shēn cún

非以其無私邪	故能成其私
<i>fēi yǐ qí wú sī yé</i>	<i>gù néng chéng qí sī</i>
不 以 亓 無 私 邪	故 能 成 亓 私
<i>bù yǐ qí wú sī yú</i>	<i>gù néng chéng qí sī</i>

Fascinace tématem dlouhověkosti a zachování životní vitality, která je typická pro celý Tao te ťing i taoistické učení až do současnosti, je v 7. kapitole vyjádřena v podobě téměř konkrétního návodu možného přiblížení se tomuto cíli, resp. popisem způsobu, jak se tuto věc snaží řešit autentický člověk (chcete-li „mudrc“).

Tělo je tématem našeho života, ať už chceme či nikoliv. Ale i když jde o tělo „až na prvním místě“, cesta k udržení jeho vitality vede podle Starého mistra přes jeho upozadění. V tomto směru je na řadě míst v Tao te ťingu na jedné straně pohlíženo s despektem na veškeré dychtění a prahnutí (chcete-li „chtíč“), na druhé straně naznačováno, jaké mohou být odlišné alternativy a jejich benefity.

Starý mistr rozhodně nemoralizuje. Ale jak již má ve zvyku, ústy autentického člověka jen sděluje: „já bych to řešil takto“ (srv. k tomu obdobně konkrétně návodné řešení například ve 3. kapitole Tao te ťingu, ale i v řadě dalších). To znamená nelamentuje zde způsobem „neregulované vydávání semene je hříšné, škodlivé, nevhodné atd.“! Pouze věc komentuje přibližně tak, že všechno to vydávání semene, do něhož se naše tělo žene, aby „rozdávalo život“, spěje tak často k vydávání života, aniž by se životodárnost semene naplnila. A to je ztráta. Jak oné životodárnosti, tak i vitality.

Jak s tím ale souvisí případné naplnění či nenaplnění vize? O tom 7. kapitola zatím ještě nemluví.⁸

Zde je v souhrnu prozatímní interpretace **7. kapitoly Tao te ťingu s přihlédnutím k verzi Ma-wang tuej** – jako téma k meditaci a další možné interpretaci:

天長地久

Nebesa jsou věčná i země stále trvá.

天地之所以能長且久者

Nebesa a země mohou být věčné a trvat neustále,

以其不自生也

neboť samy sobě nedávají život.

故能長生

Proto mohou být věčně živoucí.

是以聖人

To je důvod, proč autentický člověk

退其身而身先

se svým tělem ustoupí, i když je to tělo, které je v popředí,

外其身而身先

dává své tělo stranou, i když je to tělo, které je na prvním místě,

外其身而身存

od svého těla se odklání, i když je to tělo, v němž zůstává život.

不以其無私與

Copak to není právě v tom, že ze sebe nevydává životodárné semeno!?

故能成其私

Proto je s to dosáhnout jeho naplnění.

⁸ Srv. k tomu též Fellner 2010b, 2011b.

REKAPITULACE

Je něco mezi nebem a zemí a tentokrát se to označuje jako to „věčné“ a to „stále trvajícím“. Není klíčem k věčnosti nebes a stálému trvání země to, čím se odlišují od všeho ostatního tvorstva? Na rozdíl od nás i od dalších tvorů si nebe a země samy nedávají život, nedostávají jej ze sebe samých. Není pak právě v tomto „rození ze sebe“ zakódována naše dočasnost či časná smrtelnost? Neplatíme právě touto dočasností za své sexuálně podmíněné dávání života?

Co naděláme s tím, že jsme tělesní? Že naše tělo je pro nás veledůležité? Že naše tělo je plné života a uchovává i nový život v sobě samém?

Fascinace tím, že by něco bylo životodárné a současně stále trvalo, to je pro autentického člověka trvale louskatelný oříšek. Akceptovat, že jsme tělesní, přece nemusí ještě znamenat tělu ustupovat. Doznat, že je pro nás tělo primární, přece neznamená, že jej nedokážeme třeba i odsunout stranou. Pocítit, jak je tělo plné života – to ovšem již může přinést silnou výzvu: co s tím?

*Na počátku stojí **tchien** – nebesa, která jsou věčně životodárná. Na konci stojí **s'** – rovněž životodárné semeno. Kdo dokáže to životodárné semínko udržet věčně?*

Poděkování

Autor vyjadřuje touto cestou poděkování všem aktivním účastníkům kurzu “Čínština – svět psaný znaky”, realizovaného v minulých letech na Svatojánské koleji, kteří přispěli zcela zásadním způsobem k úžasné tvůrčí a přátelské atmosféře při naší společné snaze dobrat se toho, o čem všem jednotlivé znaky a kapitoly Tao te t'ingu skutečně hovoří.

LITERATURA

- Bellassen, Joël; Zhang, Pengpeng. 1997. *A key to Chinese speech and writing*. Beijing: Sinolingua Beijing, 1997. ISBN 7-80052-507-4.
- Boltz, William G. 1994. *The origin and early development of the Chinese writing system*. American Oriental Series, vol. 78. New Haven: American Oriental Society. ISBN 0-940490-18-8.
- Čarnogurská, Marina; Bondy, Egon. 2005. *Lao- c'. Tao Te ťing. Kánon o Tao a Te*. Bratislava - Pezinok: Agentúra Fischer & Formát, 2005. ISBN 80-967229-4-8; ISBN 80-89005-15-2.
- Cílek, Václav. 2005. *Lao- c'. Tao te ťing. O tajemství hlubším než hlubina sama*. Praha: Dokořán, 2005. ISBN 80-7363-011-7.
- Fellner, Rostislav. 2005a. Usage of the genealogical and contextual approach in teaching Chinese character script and in translating the oldest Chinese literature: „Dao De Jing“ case study. In *New Perspectives in Cognitive and Intercultural Learning: from Preschool Education to Information Society*, ed. Fellner R. Proc. Int. Conf., June 2005, Svatý Jan pod Skalou & Praha. *Fragmenta Ioannea Collecta*, Suppl. 2005, p. 71-84H.
- Fellner, Rostislav. 2005b. Využití genealogického a kontextuálního přístupu při výuce čínského znakového písma a při překládání nejstarší čínské literatury: příklad Tao te ťingu. *Fragm. Ioann. Collecta*, 2005, vol. 4, p 5-26.
- Fellner, Rostislav. 2007. Nový překlad Starého mistra: Tao te ťing - kapitola 1. *Fragmenta Ioannea Collecta*, 2007, vol. 6, p. 103-138.
- Fellner, Rostislav. 2008. Nový překlad Starého mistra: Tao te ťing - kapitola 2. *Fragmenta Ioannea Collecta*, 2008, vol. 8, p. 131-167.
- Fellner, Rostislav. 2009. Nový překlad Starého mistra: Tao te ťing - kapitola 3. *Fragmenta Ioannea Collecta*, 2009, vol. 10, p. 71-91.
- Fellner, Rostislav. 2010a. Nový překlad Starého mistra: Tao te ťing - kapitola 4. *Fragmenta Ioannea Collecta*, 2010, vol. 12, p. 83-102.
- Fellner, Rostislav. 2010b. Trvalá udržitelnost z pohledu Starého Mistra (Lao-c': Tao te ťing). In *Education & Sustainable Life, New Perspectives in Cognitive, Environmental and Intercultural Learning: from Preschool Education to Information Society II. - Education & Sustainable Life*, ed. Fellner R. & Novotný D.D. Proc. Int. Conf., June 2010, Svatý Jan pod Skalou & Praha. *Fragmenta Ioannea Collecta*, Suppl. 2010/3, p. 101-114.
- Fellner, Rostislav. 2011a. Nový překlad Starého mistra: Tao te ťing - kapitola 5. *Fragmenta Ioannea Collecta*, 2011, vol. 14, p. 35-56.
- Fellner Rostislav. 2011b. Trvalá udržitelnost v podání Starého Mistra (Lao- c'): případová studie Lao- c', Tao te ťing, 1.-9. kapitola. In *Laozi on Sustainability*, ed. Fellner R. International Symposium, December 2011, Svatý Jan pod Skalou. – *Fragm. Ioann. Collecta*, Suppl. 2011/3: 153-355.
- Fellner, Rostislav. 2012. Nový překlad Starého mistra: Tao te ťing - kapitola 6. *Fragmenta Ioannea Collecta*, 2012, vol. 16, p. 69-89.
- Guójiā wénwù jú gǔ wénxiàn yánjiū shì biān 國家文物局古文獻研究室, ed. (1980). *Mǎwángduī Hàn mù bóshū 馬王堆漢墓帛書 (Hedvábné svitky z Chanských hrobek v Mawangdui)*. Vol. 1. Běijīng: Wénwù.
- Harbaugh, Rick. 1998. „*Zhong Wen Zi Pu*“ 中文字谱 - „*Han Ying Zi Yuan Zi Dian*“ 漢英字源字典, *Chinese characters. A genealogy and dictionary*. New Haven : Far Eastern Publications, Yale University & Taipei: Han Lu Book & Publishing Co., 1998. ISBN 0-966-0750-0-5.
- Král, Oldřich. 1971. *Tao – texty stare Číny*. Praha : Československý spisovatel, 1971.
- Krebsová, Berta. 1971. *Lao- c'. Tao te ťing. O tao a ctnosti*. Praha: Odeon, 1971. 2. a 3. vydání, Praha : Dharma Gaia, 1997, 2003. ISBN 80-86685-12-8.
- Li, Leyi. 1993. *Tracing the roots of Chinese characters: 500 cases*. Beijing: Beijing Language and Culture University Press, 1993. ISBN 7-5619-0204-2/H.149.
- Mǎwángduī Hàn mù bóshū 1980 – viz Guójiā wénwù jú gǔ wénxiàn yánjiū shì biān 1980.
- Navrátil, Jiří. 2003. *O nebeském a lidském. Studie o klasickém filozofickém taoismu, doprovázená překladem Tao-te-ťingu a výboru z knihy Čuang-c'*. Praha: Avatar, 2003. ISBN 80-85862-54-9.
- Wang, Hongyuan. 1997. „*Han Zi Zi Yuan Ru Men*“ 漢字字源入門 - *The origins of Chinese characters*. Beijing: Sinolingua Beijing, 1997. ISBN 7-80052-243-1.